

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ДИСЦИПЛІНИ

«ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

(для бакалаврів)

МАУП

Київ – 2016

Підготовлено завідувачем кафедри філософії Ю.О.Мєлковим

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 9 від 21 квітня 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського Інституту соціальних наук і самоврядування Г.А.Алієва (протокол № 9 від 29 квітня 2016 р.)

Мєлков Ю. О.

Навчальна програма дисципліни «Логіка наукового дослідження» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2016. – 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Логіка наукового дослідження», теми контрольних робіт і вказівки до їх виконання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Наука займає значне місце в житті сучасного суспільства; процес оновлення знання про світ відбувається дедалі стрімкішими темпами – водночас, інтенсифікація наукового пізнання світу та технічного розвитку, що здійснюється на фундаменті такого пізнання, призводить до виникнення нових проблем, до розчарування у перспективах розвитку науки, до критики раціоналізму як такого та протиставлення йому інших, ненаукових форм пізнання. Руйнівні наслідки використання науки в егоїстичних інтересах певних суспільних груп потребують гуманітарної експертизи наукових досліджень, аналізу мети та ідеалів пізнавального процесу. Все це висуває нагальну потребу формування у здобувачів вищої освіти розуміння засад наукового пізнання, осмислення логіки та структури наукових досліджень.

Вивчення курсу «Логіка наукового дослідження» передбачає надання студентам не лише основних знань щодо філософських та методологічних проблем науки, але й формування в них умінь і навичок, які закладають підвалини для подальшої самостійної дослідницької роботи, допомагаючи студентам поєднати загальне світоглядне та філософське знання зі знанням своєї фахової дисципліни.

Мета курсу «Логіка наукового дослідження» – відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та положень «Програми забезпечення якості освіти у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», надати студентам базову сукупність інформації та вмінь, що формує в них необхідні знання і навички у сфері наукової діяльності.

Завданням курсу виступає:

- надати студентам знання з основних напрямів, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності;
- забезпечити оволодіння методами планування та організації наукової творчості;
- вдосконалити практичні навички й уміння виконувати наукові дослідження;
- ознайомити з методами роботи з фаховою літературою, засобами пошуку та обробці наукової інформації;
- сформуванати у студентів уявлення щодо наукового етосу, прав і обов'язків учених як суб'єктів інтелектуальної творчості.

У ході вивчення дисципліни «Логіка наукового дослідження» значну увагу приділено *самостійній роботі студента*, від якого вимагається, в першу чергу, набути розуміння фундаментальних проблем, окреслених у межах курсу, шляхом аналізу передусім першоджерел – основних праць відомих дослідників філософських і методологічних основ наукового знання, таких як Карл Поппер,

Бертран Рассел, Імре Лакатос, Томас Кун, Пол Фейєрабенд, Умберто Еко, В'ячеслав Стьопін та ін.

В результаті вивчення дисципліни «Логіка наукового дослідження» студент, таким чином, набуває знання про сучасні методологічні та філософські засади, методи та організаційні форми наукового дослідження, особливо у вищій школі, основи наукового пізнання; засвоєння та закріплення даного матеріалу сприяє формуванню вмінь і навичок використання тих чи інших наукових методів як у широкому світоглядно-філософському контексті, так і в конкретній дослідницькій роботі студента.

Змістові модулі дисципліни «Логіка наукового дослідження»:

Модуль 1. *Поняття науки та логіки наукового дослідження.*

Модуль 2. *Логіка процесу наукового дослідження, його рівні та методи.*

Міжпредметні зв'язки: курс «Логіка наукового дослідження» для бакалаврів ґрунтується на вже засвоєних філософських дисциплінах та знаннях, навичках та вміннях, отриманих під час вивчення фахових дисциплін. Дисципліна «Логіка наукового дослідження» має тісний зв'язок із дисциплінами: «Філософія», «Логіка», «Теорія пізнання», а також і з більш ґрунтовними магістерськими курсами «Методологія наукових досліджень», «Методологія і організація наукових досліджень», «Методика та організація наукових досліджень».

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

№ з/п	НАЗВА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ І ТЕМИ
	Змістовий модуль 1. Феномен науки та засади логіки наукового дослідження
1.	Наукове дослідження як предмет філософського аналізу. Наука та позанаукові форми пізнання
2.	Поняття логіки науки, її співвідношення із філософією, методологією науки та теорією пізнання
3.	Класифікація наук та динаміка розвитку науки
4.	Генезис проблематики логіки науки в філософській думці Античності та Середньовіччя
5.	Розвиток методології наукового пізнання за доби Відродження та в Новий час
6.	Класичний ідеал раціональності: логіка наукового пізнання у філософії XVIII–XIX ст.
7.	Позитивізм і неопозитивізм про проблеми наукового пізнання. Сцієнтизм і антисцієнтизм у світовій та українській філософії
8.	Моделі накопичувального розвитку науки. Критика індуктивізму у концепції науки К. Поппера
9.	Концепції розвитку науки Т. Куна, І. Лакатоса та П. Фейєрабенда
	Змістовий модуль 2. Логіка процесу наукового дослідження, його рівні та методи
10.	Логіка процесу наукового дослідження. Наукова проблема, гіпотеза, теорія
11.	Проблема істини у науковому дослідженні. Основні концепції істини
12.	Наукові факти та їх роль у науковому дослідженні
13.	Поняття і зміст рівнів наукового дослідження. Емпіричні та теоретичні методи дослідження
14.	Специфіка логіки дослідження соціально-гуманітарних наук
15.	Етика наукового дослідження
16.	Основи логіки організації наукових досліджень
17.	Порядок написання та оформлення наукової роботи
	Разом годин: 90

ЗМІСТ
дисципліни
«ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Змістовий модуль 1. Феномен науки та засади логіки наукового дослідження

Тема 1. Наукове дослідження як предмет філософського аналізу. Наука та позанаукові форми пізнання

Наука як форма пізнання світу людиною. Знання як цінність, засіб та мета. Суб'єкт, об'єкт, мета, методи та мова науки. Різноманітність форм знання. Міф, релігія, мистецтво, здоровий глузд як різновиди знання та форми пізнавальної діяльності. Наука та буденне пізнання. Паранаукові форми знання. Обумовленість стосунків наукового та позанаукового знання певним етапом історичного розвитку. Проблема позанаукового знання з точки зору теорії пізнання й наукової експертизи. Паранаука та псевдонаука.

Література [1, 2, 5, 7, 11, 29, 52, 67, 96, 98]

Тема 2. Поняття логіки науки, її співвідношення із філософією, методологією науки та теорією пізнання

Типи співвідношення філософії та науки. Умоспоглядальний та позитивістський підхід до філософії з боку науки. Функції філософії щодо науки. Співвідношення понять «логіка наукового дослідження», «епістемологія», «методологія наукового дослідження». Поняття методології, методу, методики. Філософські методи наукового пізнання. Діалектика як логіка науки. Сучасні методи пізнання. Специфіка соціально-гуманітарного пізнання.

Література [10, 11, 13, 15, 18, 46, 62, 70, 76, 78, 97]

Тема 3. Класифікація наук та динаміка розвитку науки

Типологія наук та класифікація наукових дисциплін. Етапи становлення та розвитку науки. Проблема критерію науковості у філософії позитивізму та постпозитивізму. Класична, некласична, постнекласична наука. Знання у сучасній інформаційній цивілізації. Значення гуманітарної експертизи знання за сучасної доби розвитку науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм у сучасній культурі.

Література [14, 26, 27, 41, 46, 52, 54, 55, 87, 95, 96]

***Тема 4. Генезис проблематики логіки науки в філософській думці
Античності та Середньовіччя***

Історія розвитку наукового знання в Давній Греції. Антична наука і проблема методу пізнання. Суперечка номіналізму та реалізму за доби Середньовіччя. Вчення Фоми Аквінського про співвідношення віри і розуму, Номіналізм В. Оккама та методологія науки.

Література [6, 16, 20, 32, 33, 45, 48, 49, 50, 78]

***Тема 5. Розвиток методології наукового пізнання за доби Відродження
та в Новий час***

«Вчене незнання» Миколая Кузанського. Особистість та філософські погляди Дж. Бруно. Природознавчі досягнення М. Коперника та Г. Галілея. Рефлексія щодо науки в західноєвропейській філософії Нового часу. Проблема методу пізнання. Емпіризм, сенсуалізм і раціоналізм. Ф. Бекон, Т. Гоббс, Р. Декарт, Б. Паскаль, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм.

Література [8, 16, 20, 48, 50, 55, 78, 82, 88]

***Тема 6. Класичний ідеал раціональності: логіка наукового пізнання у
філософії XVIII–XIX ст.***

Методологічні проблеми науки у філософії доби Просвітництва. І. Кант про теоретичний і практичний розум. Діяльнісно-творча основа буття, проблеми діалектики у класичній німецькій філософії. Г. В. Ф. Гегель, його діалектика, філософська система та метод.

Література [5, 8, 10, 16, 36, 42, 48, 49, 50, 97]

***Тема 7. Позитивізм і неопозитивізм про проблеми наукового пізнання.
Сцієнтизм і антисцієнтизм у світовій та українській філософії***

Позитивізм XIX ст. О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Ст. Мілль. Проблеми науки у марксизмі. Концепція філософії науки у неопозитивізмі (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн), принцип верифікації та філософія мови. Сцієнтизм і антисцієнтизм у філософській думці XX ст. Проблеми теорії та методів пізнання в історії української філософської думки (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Драгоманов, І. Франко, В. І. Вернадський).

Література [14, 17, 19, 26, 46, 51, 54, 67, 68, 80, 97]

Тема 8. Моделі накопичувального розвитку науки. Критика індуктивізму у концепції науки К. Поппера

Неопозитивістський ідеал невеликого, але доказово достовірного знання. Виникнення постпозитивізму як реакція на вичерпання пізнавального й проблемного потенціалу позитивізму. Перегляд постпозитивістами основних філософських та методологічних підвалин філософії науки. Розуміння неможливості поступового накопичення доказового знання. К. Поппер як засновник постпозитивістської традиції мислення. «Логіка і зріст наукового знання». Критика індуктивізму як вихідний пункт формування попперівської концепції науки. Теорія фальсифікації як базова ідея методології Поппера. Істина та правдоподібність. Зростання правдоподібності як мета наукового дослідження. Попперівська теорія третього світу та теорія пізнання без суб'єкта. Концепція зростання і розвитку наукового знання у філософії Поппера. Внутрішні протиріччя попперівської концепції

Література [16, 19, 26, 27, 31, 46, 49, 70, 84, 89, 90]

Тема 9. Концепції розвитку науки Т. Куна, І. Лакатоса та П. Фейєрабенда

Філософія науки Т. Куна. Критика традиційних концепцій методології науки. Використання Т. Куном історичного підходу. Поняття парадигми як ключове для кунівської концепції. Функціонування парадигмального знання на різних етапах розвитку науки. Роль парадигми в утворенні наукового співтовариства й роль наукового співтовариства у прийнятті та зміні парадигм. Т. Кун про природу наукових революцій. Небезпека релятивізації Т. Куном розвитку наукового знання й проблема спадкоємності. Евристична цінність концепції Т. Куна у розробці проблем епістемології, філософії та методології науки.

Поняття дослідницької програми І. Лакатоса та її основні елементи. Гносеологічні засади методології дослідницьких програм. Критика І. Лакатосом основних методологічних стратегій: індуктивізму, конвенціоналізму та фальсифікаціонізму. Наївний та витончений фальсифікаціонізм. Розходження підходів І. Лакатоса та К. Поппера. Роль історії науки, за І. Лакатосом, у відборі стратегій наукового дослідження. Основні протиріччя у поглядах Лакатоса. Заперечення ролі правил методу у реальному науковому дослідженні. Протиріччя у описанні І. Лакатосом основних елементів дослідницької програми.

Філософія науки П. Фейєрабенда. Критика вченим позитивізму та кумулятивізму як вихідний пункт у розвитку концепції науки. Взаємна критика теорій як умова збереження впливу досвіду на наукове дослідження. Відмова П. Фейєрабенда від раціоналізму й методологічного універсалізму. Зрівняння науки з міфологією, містикією та релігією. Критика науки як різновиду

ідеології. Питання про відокремлення науки від держави як необхідна умова існування вільного суспільства. Питання можливості існування науки без методологічної впорядкованості наукового мислення. Проблема історичної релятивності ідеалів і стандартів науковості. Проблема побудови образу науки «з людським обличчям» у П. Фейєрабенда.

Література [11, 14, 16, 26, 27, 31, 70, 84, 94]

Змістовий модуль 2. Логіка процесу наукового дослідження, його рівні та методи

Тема 10. Логіка процесу наукового дослідження. Наукова проблема, гіпотеза, теорія

Наукове дослідження: пізнання як процес. Рух від незнання до знання. Наукова проблема, її постановка та формулювання. Гіпотеза як наукове знання у формі припущення. Різновиди гіпотез. Наукова ідея. Експеримент у науковому дослідженні. Поняття наукової теорії, вимоги до наукових теорій. Теорія як найрозвиненіша форма наукового знання. Структура теорії. Характеристика закону як ключового елементу теорії. Функції теорії у науковому пізнанні. Пояснення, розуміння, обґрунтування в науковому дослідженні.

Література [1, 2, 18, 22, 23, 24, 34, 35, 68, 74, 87]

Тема 11. Проблема істини у науковому дослідженні. Основні концепції істини

Істина як центральна тема теорії пізнання. Істина і хиба: абсолютна і відносна істина. Основні теорії істини: кореспондентська, когерентна, конвенціоналістська, феноменологічна та прагматистська (Дьюї). А. Богданов та сучасна соціологія наукового пізнання про істину як ідеологічний феномен.

Критерії істини. Верифікація і фальсифікація. Співвідношення пояснення і розуміння. Різновиди досвіду та різновиди істини. Істина у сферах філософії, науки, мистецтва. Істина та ілюзія. Скептицизм, феноменалізм, релятивізм і реалізм у теорії пізнання. «Теорія відображення». Істина та ступені правдоподібності (К. Поппер). Істина як ідеал пізнавальної діяльності. Концепція багат шаровості реальності та наявності істин різного типу. Конфлікт та взаємодія істин науки та істин здорового глузду (А. Еддінгтон). Конкретність істини.

Література [3, 6, 15, 21, 27, 67, 69, 72]

Тема 12. Наукові факти та їх роль у науковому дослідженні

Відмінність фактів дійсності від наукових фактів. Роль наукових понять у формулюванні фактів науки. Фактуалізм і теоретизм. Стадіальність роботи з фактами у процесі наукового дослідження. Наукова ідея як спроба нетрадиційного пояснення певних фактів. Структура наукового факту. Логіка наукового тлумачення як процесу формування наукового факту. Факти та цінності в науковому дослідженні.

Література [13, 17, 22, 24, 41, 68, 80, 87]

Тема 13. Поняття і зміст рівнів наукового дослідження. Емпіричні та теоретичні методи дослідження

Рівні пізнання. Типологія методів наукового пізнання. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів. Емпіричні методи: спостереження, опис, порівняння, вимірювання, експеримент. Методи, які використовуються як емпіричному, так і на теоретичному рівні: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, аналогія. Філософські методи теоретичного рівня наукового пізнання: аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, метод сходження від абстрактного до конкретного. Методологічні альтернативи у науковому пізнанні. Методологічні новації постнекласичного етапу розвитку науки (методологічний плюралізм, запровадження ідей та методів синергетики). Застосування діалектичного методу. Руйнування жорсткої дихотомії методів природничих і соціальних наук, зближення та взаємодія їхніх методів.

Література [1, 2, 10, 12, 18, 47, 76, 98]

Тема 14. Специфіка методологічних проблем соціально-гуманітарних наук

Генезис проблеми специфіки методів соціально-гуманітарних наук. Неокантіанство. Методи дослідження економічного життя. М. Вебер. Методи та парадигми соціального дослідження. Становлення герменевтики. В. Дільтей. Сучасна філософська герменевтика М. Гайдеггера та Г. Гадамера. М. Бахтін: розуміння тексту як діалог. Методологічні ідеї феноменології (Е. Гуссерль), структуралізму та постструктуралізму (Р. Барт, К. Леві-Стросс, М. Фуко). Специфіка сучасної методології науки. Екологізація та людиномірність науки в постнекласичний період розвитку наукової раціональності.

Література [4, 9, 28, 30, 39, 40, 59, 60, 79, 83, 90, 92]

Тема 15. Етика наукового дослідження

Наука як соціокультурний феномен. Розвиток форм інституційної діяльності науки у історичному контексті. Проблема трансляції наукових знань. Наука, економіка, влада. Феномен наукових шкіл як предмет міждисциплінарних досліджень. Міждисциплінарний підхід до дослідження феномена наукових шкіл. Формування особистості науковця. Проблема гармонії та конфлікту цінностей у творчості вченого. Наука та цінності. Етос і мораль науки. Проблема об'єктивності наукового пізнання.

Література [17, 43, 47, 53, 57, 58, 91, 94]

Тема 16. Основи логіки організації наукових досліджень

Науково-дослідний процес, принципи його організації. Засоби вибору теми наукового дослідження. Особливості творчої праці у дослідницької діяльності. Праця над джерелами інформації. Бібліографія. Формулювання мети, завдань дослідження. Вибір методологічного інструментарію. Кваліфікаційні наукові дослідження: сутність та специфіка. Аспірантура та докторантура.

Література [1, 2, 18, 29, 34, 35, 37, 56, 69, 86]

Тема 17. Порядок написання та оформлення наукової роботи

Методика підготовки та написання дисертації. Порядок захисту дисертаційної роботи. Структура дисертаційної роботи. Послідовність виконання роботи. Основні вимоги до оформлення результатів наукових досліджень. Оформлення тексту. Внесення змін. Мова та стиль наукової роботи.

Література [1, 2, 18, 34, 35, 38, 56, 61, 94]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання контрольної роботи студентами є складовою навчального процесу й активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті в процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувати вміння самостійно працювати з навчальною, спеціалізованою літературою, застосовувати теоретичні знання і набуті навички на практиці.

Контрольна робота повинна мати обсяг не менше 15-ти сторінок тексту

(комп'ютерний набір – 14-кегель, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman). Всі сторінки, окрім титульної, мають бути пронумеровані. Контрольна робота має містити в собі за структурою: а) зміст із зазначенням питань теми та сторінок; б) вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет і методи дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; в) основні розділи, побудовані за логікою викладення матеріалу, з посиланнями на джерела; г) висновок із викладом власної точки зору щодо вирішення зазначеної в роботі проблеми; д) список літератури, який має містити не менше 10 джерел.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Міф як різновид пізнання. Логіка міфу.
2. Обумовленість стосунків наукового та позанаукового знання певним етапом історичного розвитку.
3. Давньогрецька наука як умоспоглядальний тип знання.
4. Співвідношення діалектики та формальної логіки.
5. Аристотелівська теорія істини.
6. М. Кузанський про ступені пізнання та «вчене незнання».
7. Принцип єдності історичного і логічного.
8. Класичний раціоналізм ХІХ ст.
9. Критерії істини. Верифікація і фальсифікація.
10. Синергетика як модель нової раціональності.
11. Роль емоцій у прийнятті та захисті пізнавальної парадигми.
12. Віра як довіра авторитету. Роль авторитету й традиції у пізнанні.
13. Відчуження прийняття технологічних рішень від науково-пізнавальної діяльності у сучасну епоху.
14. Відмінність проблем дослідження від проблем доведення та обґрунтування знання.
15. Іманентні та зовнішні підстави наукової теорії.
16. Рефлексія як метод.
17. Факт як наукова форма знання.
18. Поняття особистісного знання.
19. Пізнання минулого як спеціалізована діяльність.
20. Неявне знання й інтуїція: їх взаємозв'язок й відмінність.
21. Об'єктивна абсолютність та відносність істини.
22. Дж. Дьюї та прагматистська концепція істини.
23. Сутність «розуміючої соціології» М. Вебера.
24. Епістемологічний фундаменталізм та аргументи Л. Вітгенштейна й К. Поппера, висунуті проти нього.
25. Проблеми пізнання у структуралізмі.

26. Феноменологічні ідеї Е. Гуссерля та проблеми обґрунтування наукового знання.
27. Співвідношення понять «гносеологія», «епістемологія», «логіка науки».
28. Принцип єдності історичного і логічного.
29. Арістотелівська теорія істини.
30. Критика К. Поппером діалектики Гегеля та К. Маркса

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Пізнання, знання, інформація: співвідношення понять.
2. Різноманітність форм знання. Міф, релігія, мистецтво, здоровий глузд як різновиди знання та форми пізнавальної діяльності.
3. Логіка науки в системі філософського знання, її відмінність від теорії пізнання та методології науки.
4. Проблема демаркації наукового і ненаукового знання.
5. Філософське знання та його співвідношення з логікою.
6. Буденне знання та його роль у становленні та функціонуванні науки.
7. Суб'єкт та об'єкт наукового пізнання.
8. Специфіка мови науки.
9. Позанаукові форми знання (паранаука, псевдонаука та ін.).
10. Наукові революції та співвідношення ідеалів раціональності.
11. Класичний, неklasичний та постнеklasичний типи наукової раціональності.
12. Формування логіки наукового пізнання в античності. Метод Сократа.
13. Роль Арістотеля у формуванні логіки.
14. Суперечки про природу універсалій у середньовічній філософії. номіналізм, реалізм, концептуалізм.
15. Роль індуктивного методу у теорії пізнання Ф. Бекона.
16. Раціоналізм теорії пізнання Р. Декарта. Місце в ній дедукції.
17. Заперечення вроджених ідей у філософії Дж. Локка.
18. Логіка школи Пор-Рояля. Б. Паскаль про протиріччя пізнання та трагізм людського буття.
19. Критика Дж. Берклі традиційної метафізики та класичної науки.
20. Логіка та інтуїція. Гносеологічні ідеї Б. Спінози.
21. Сутність скептицизму Д. Юма. Характеристика досвіду.
22. Характеристика діяльнісної природи суб'єкту пізнання у німецькій класичній філософії.
23. Позиція І. Канта у суперечці сенсуалізму та раціоналізму.
24. Розсудок і розум у І. Канта. Антиномії чистого розуму.
25. Діяльнісно-творча основа людини у філософії Й. Г. Фіхте.
26. Роль інтелектуальної інтуїції у гносеології Ф. Й. Шеллінга.
27. Єдність онтології, гносеології та діалектики у філософії Г. В. Ф. Гегеля.
28. Вчення про три стадії розвитку людського пізнання у філософії О. Конта.

29. Еволюціонізм та гносеологічні ідеї Г. Спенсера.
30. Індуктивізм Дж. Мілля.
31. Прагматизм у теорії пізнання Дж. Дьюї.
32. Концепція наукового пізнання Е. Маха.
33. Проблеми наукового пізнання у неокантіанстві.
34. Аналіз мови науки у неопозитивістських концепціях.
35. Критика позитивістських ідей як вихідний пункт формування постпозитивістської традиції мислення.
36. Критика індуктивізму та концепція науки К. Поппера.
37. Концепція «фальсифікаціонізму» як базисна у методології К. Поппера.
38. Т. Кун про механізм наукових революцій.
39. І. Лакатос про поняття науково-дослідної програми.
40. Критика пізнавальних претензій науки П. Фейєрабендом з позицій «методологічного анархізму».
41. Істина як мета та ідеал наукового дослідження.
42. Основні концепції істини у теорії пізнання.
43. Співвідношення пояснення та розуміння у науці.
44. Структура та логіка процесу наукового дослідження.
45. Поняття наукової проблеми.
46. Наукова гіпотеза та її роль у науковому дослідженні.
47. Феномен наукового факту.
48. Структура наукового факту.
49. Наукова теорія, вимоги до наукових теорій.
50. Емпіричні методи наукового дослідження.
51. Експеримент як метод дослідження.
52. Теоретичні методи наукового дослідження.
53. Індукція та дедукція як процедури мислення.
54. Філософські методи в науковому дослідженні.
55. Діалектика, герменевтика, синергетика.
56. Специфіка логіки соціально-гуманітарного дослідження.
57. Наука та цінності техногенної цивілізації.
58. Проблема об'єктивності наукового пізнання за доби постнекласичної науки.
59. Основні етапи організації та проведення наукового дослідження.
60. Мова та стиль наукової роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: Учебное пособие. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.

3. Білокобильський О. Рациональність як межа метафізичного дискурсу // Філософська думка. – 2006. – №5. – С. 143–157.
4. Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти / М. І. Бойченко. – К. : Видавництво «Промінь», 2011. – 320 с.
5. Возняк В. Розсудок, розум, повсякденність // Філософська думка. – 2006. – № 5. – С. 3–22.
6. Воронкова В. Г. Філософія. Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 464 с.
7. Головатий М. Ф. Навчи себе сам. – К.: МАУП, 2002. – 120 с.
8. Гайденко П. П. История новейшей европейской философии в её связи с наукой. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – 456 с.
9. Гайденко П. П. Герменевтика // Философский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1983.
10. Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? // Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет. – Т. 1. – М. : Мысль, 1972. – С. 387–394.
11. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 224 с.
12. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
13. Злотина М. Л. Диалектика. – К. : Изд. ПАРАПАН, 2008. – 264 с.
14. Кун Т. Структура научных революций : Пер. с англ. – М. : АСТ, 2009. — 310 с.
15. Крымский С. Б., Кузнецов В. И. Мировоззренческие категории в современном естествознании. – К.: Наукова думка, 1983. – 224 с.
16. Кузнецов Б. Г. Разум и бытие. Этюды о классическом рационализме и неклассической науке. – М.: Наука, 1972. – 288 с.
17. Мелков Ю. А. Человекомерность постнеклассической науки. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
18. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
19. Поппер К. Объективное знание. Эволюционный подход. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 384 с.
20. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
21. Проблема знания в истории науки и культуры / Под ред. Е. Н. Молодцова. – СПб. : Алетейя, 2001. – 256 с.
22. Проблемы методологии системного исследования / Ред. И. В. Блауберг и др. – М.: «Мысль», 1970. – 455 с.
23. Розов М. А. Научная абстракция и её виды. – Новосибирск: «Наука», 1965. – 138 с.
24. Рузавин Г. И. Методология научного познания. – М.: Юнити, 2005. – 286 с.
25. Свердан М. Н., Свердан М. М.. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2006. – 352 с.

26. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада: Учеб. хрестоматия / А. А. Печёнкин (сост.). – М.: Логос, 1996. – 400 с.
27. Стёпин В. С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации // Вопросы философии. – 1989. – № 10. – С. 3–18.
28. Стёпин В. С. О методологических подходах к анализу социального познания // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 2014. – № 3. – С. 3–10.
29. Сурмин Ю. П., Бидзюра И. П. Учебник для ученого. Методология и логика научного исследования. – К. : Принт Сервіс, 2014. – 848 с.
30. Тощенко Ж. Т. О понятийном аппарате социологии // СОЦИС. – 2002. – № 9. – С. 3–16.
31. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки : Пер. с англ. / Пол Фейерабенд. – М. : Мысль, 1986. – 544 с.
32. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. – К.: «Абрис», 2002. – 742 с.
33. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – М.: Республика, 2001. – 720 с.
34. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. – К. : Академвидав, 2005. – 208 с.
35. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Вид. дім «Слово», 2003. – 240 с.
36. Цофнас А. Ю. Гносеологія. – К.: Алерта, 2005. – 232 с.
37. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.
38. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. Курс лекцій. – К.: Генеза, 2005. – 359 с.

Джерела з мережі Інтернет

39. Вебер М. Наука как призвание и профессия // Макс Вебер. Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 707–735. – <http://lib.ru/POLITOLOG/weber.txt>.
40. Гадамер Г.–Г. Истина и метод. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с. – http://yanko.lib.ru/books/philosoph/gadamer-istina_i_metod.pdf.
41. Добронравова І. С. Ідеали і типи наукової раціональності // Київський університет як осередок національної духовності, науки, культури : Матеріали науково-теоретичної конференції, присвяченої 165-річчю університету : Гуманітарні науки. Частина І. – К. : ВЦ «Київський університет», 1999. – С. 24–28. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dobr-ideal.html>.
42. Кант І. Об одном открытии, после которого всякая новая критика чистого разума становится излишней ввиду наличия прежней (Против Эберхарда) : Пер. с нем. // Кантовский сборник. – Калининград, 1993. – Вып. 17. –

- С. 129—145. – http://kant-online.ru/wp-content/uploads/2014/03/13_И.-Кант.-Об-одном-открытии-после-которого-всякая-новая-критика-чистого-разума-становится-излишней-ввиду-наличия-прежней.pdf.
43. Лоренц К. Восемь смертных грехов цивилизованного человечества. – М.: Республика, 1998. – <http://npvr.chat.ru/lorenz/8grehov/8grehov.htm>.
44. Мелков Ю. А. Объективность и объектность в научном познании // Евразийский Союз Ученых : Ежемесячный научный журнал. – 2014. – № 4(12). – С. 40–44. – https://issuu.com/euroasiascience/docs/p12_____/40.
45. Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология. – М., 1998. – http://www.phantastike.com/link/philosophy/filosofia_nauki.zip.
46. Поппер К. Логика научного исследования // Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., Прогресс, 1983. – С. 61–72. – http://lib100.com/book/philosophy/logic_of_scientific_discovery/_Карл%20Поппер,%20Логика%20научного%20исследования.pdf.
47. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с. – http://yanko.lib.ru/books/betweenall/prigogine-stengers_ru.htm.
48. Рассел Б. История западной философии. – К. : Основы, 1995. – 760 с. – <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>.
49. Рациональность как предмет философского исследования / ИФРАН. – М., 1995. – 225 с. – <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000980/st000.shtml>.
50. Реале Дж, Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Санкт-Петербург, 1997. – http://yanko.lib.ru/books/philosoph/reale_antiseri-4_tom-roman_now-2003-a.htm.
51. Риккерт Г. Философия жизни. – К., 1998. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rikkert/Rikkert.html>.
52. Стёпин В. С. Теоретическое знание. – М.: Прогресс, 2000. – 744 с. – <https://allendy.ru/Книги/Степин%20В.С.%20Теоретическое%20знание..pdf>.
53. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Знание, богатство и сила на пороге XXI века. – М., 2003. – http://www.umk.virmk.ru/study/VMK/LITERA/Toffler_Metamorfozu_vlasti.pdf.
54. Фок В. А. Квантовая физика и философские проблемы / В. А. Фок // Физическая наука и философия : Под ред. М. Э. Омеляновского. – М. : Наука, 1973. – С. 55–77. – <http://old.nsu.ru/kf/sls/2013/2.3-fok.doc>.
55. Хайдеггер М. Время картины мира // Новая технократическая волна на Западе / П. С. Гуревич (ред.). – М. : Прогресс, 1986. – С. 93–119. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Hajdeger.html>.
56. Эко У. Как написать дипломную работу: Пер. с ит. – М.: Кн. дом «Университет», 2003. – 240 с. – <http://yanko.lib.ru/books/cultur/eco-diplom.pdf>.
57. Merton R. The Normative Structure of Science / Robert K. Merton // Merton R. The Sociology of Science. Theoretical and Empirical Investigations. – Chicago; L. : The University of Chicago Press, 1973. – P. 267–278. – http://www.collier.sts.vt.edu/5424/pdfs/merton_1973.pdf.

58. Mielkov Iu. The Hierarchy of Values in the Contemporary Science // Review of European Studies. – 2016. – Vol. 8, No. 2. – P. 149–158 (doi:10.5539/res.v8n2p149).
59. Weber M. “Objectivity” in Social Science and Social Policy / Max Weber // Riley G. (Ed.) Values, Objectivity, and the Social Sciences / Gresham Riley (ed.). – Reading, Mass., etc. : Addison-Wesley Publishing Company, 1974. – P. 69–83. – <http://anthropos-lab.net/wp/wp-content/uploads/2011/12/Weber-objectivity-in-the-social-sciences.pdf>.

Додаткова

60. Автономова Н. С. Философские проблемы структурного анализа в гуманитарных науках. – М. : Наука, 1977. – 272 с.
61. Блауберг В. Г., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Наука, 1973. – 270 с.
62. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2002. – 437 с.
63. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. – М., 1995.
64. Блок М. Апология истории или ремесло историка. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
65. Богатая Л. Н. На пути к многомерному мышлению / Л. Н. Богатая. – Одесса : Печатный дом, 2010. – 384 с.
66. Бусова Н. А. Модернизация, рациональность и право. – Х.: Прометей-Пресс, 2004. – 351 с.
67. Вернадский В. И. О науке. Том 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. – Дубна : Изд. центр «Феникс», 1997 – 576 с.
68. Витгенштейн Л. О достоверности // Вопросы философии. – 1991. – №2. – С. 67–121.
69. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності // Філософія освіти. – 2015. – № 1. – С. 26–38.
70. Горбунова Л. С. Возможна відповідь на виклик after-постмодерну // Вища освіта України. – № 2. – 2003. – С. 46–51.
71. Грюнбаум А. Теория Фрейда и философия науки // Вопросы философии. – 1991. – № 4. – С. 90–107.
72. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 448 с.
73. Декомб В. Современная французская философия. – М.: Весь мир, 2000. – 344 с.
74. Делёз Ж. Эмпиризм и субъективность: Опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 476 с.
75. Дилигенский Г. Г., Лекторский В. А. Проблемы целостного мира // Вопросы философии. – 1990. – №12. – С. 32–44.
76. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. – К.: Либідь, 1990. – 152 с.
77. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.

78. Койре А. Очерки истории философской мысли. О влиянии философских концепций на развитие научных теорий : Пер. с фр. / Александр Койре. – М. : Прогресс, 1985. – 286 с.
79. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики (В. Дільтей і Е. Гуссерль). – К. : Наукова думка, 1992. – 124 с.
80. Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К. : Наукова думка, 1974. – 208 с.
81. Крымский С. Б., Парахонский Б. А., Мейзерский В. М. Эпистемология культуры. – К.: Наукова думка, 1993. – 216 с.
82. Кузанский Н. О мире веры // Вопросы философии. – 1992. – №5. – С. 29–54.
83. Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 124 с.
84. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: Медиум, 1995. – 340 с.
85. Меерович М. И., Шрагина Л. И., Технология творческого мышления: Практическое пособие. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 432 с.
86. Мей К. Інформаційне суспільство. Скептичний погляд : Пер. з англ. – К.: «К.І.С.», 2004. – 220 с.
87. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 224 с.
88. Мелков Ю. О. Становлення людини як суб'єкта пізнання за доби класичної науки // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2014. – № 24. – С. 38–43.
89. Поппер К. Злиденність історизму : Пер. з англ. – К.: «Абрис», 1994. – 192 с.
90. Поппер К. Логика социальных наук // Вопросы философии. – 1992. – № 10. – С. 65–76.
91. Пружинин Б. И. Два этоса современной науки: проблемы взаимодействия / Б. И. Пружинин // Этос науки / Отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Academia, 2008. – С. 108–121.
92. Ратников В. С. О рациональности нарративного объяснения / В. С. Ратников // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2014. – Вип. 706: Філософія. – С. 13–19.
93. Рациональность на перепутье: В 2 кн. / П. П. Гайденко (ред.). – М.: РОССПЭН, 1999. – Кн. 1. – 366 с.
94. Фейерабенд П. Как защитить общество от науки : Пер. с англ. // Эпистемология и философия науки. – 2005. – № 1. – С. 217–228.
95. Флоренский П. А., свящ. У водоразделов мысли / о. П. А. Флоренский // Сочинения : В 4 тт. – М. : Мысль, 2000. – Т. 3, Ч. 1. – 624 с.
96. Хайдеггер М. Наука и осмысление // Хайдеггер М. Время и бытие : Статьи и выступления. – М. : Республика, 1993. – С. 238–251.
97. Шинкарук В. И. Теория познания, логика и диалектика И. Канта (И. Кант как родоначальник немецкой классической философии) / В. И. Шинкарук. – К. : Наукова думка, 1974. – 336 с.

98. Daston L. *Objectivity* / Lorraine Daston, Peter Galison. – New York : Zone Books, 2010. – 504 p.
99. Grier D. A. *When Computers Were Human* / David Alan Grier. – Princeton : Princeton University Press, 2005. – VIII, 411 p.

